
Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2017:10y

Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I

Läronämndens yttrande över Gudstjänstutskottets betänkande 2017:1 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I.

Yttrandet följer utskottsbetänkandets struktur.

Förtydliganden med anledning av antagande av ny kyrkohandbok

Gudstjänstutskottet har identifierat behov av tre förtydliganden med anledning av att ny kyrkohandbok antas. Utskottet konstaterar att den nya kyrkohandboken har företräde framför de liturgiska sångerna i psalmboken. Utskottet föreslår att de kompletterande anvisningarna till kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst (SVKB 2009:3) ska upphöra att gälla när en ny kyrkohandbok tas i bruk, eftersom de då är obsoleta. Utskottet föreslår också att 1986 års kyrkohandbok i de översättningar till andra språk som fastställts får brukas fram till dess att översättningar av den nya kyrkohandboken fastställts.

I sitt yttrande Ln 2017:1y skriver nämnden att delvis konkurrerande ordningar skulle skapa konflikt med vad kyrkoordningen säger om den gemensamma tillbedjan och om kyrkohandbokens sammanhållande funktion för hela Svenska kyrkan. Detta är tillämpligt på utskottets konstaterande angående den liturgiska sången och förslaget avseende SVKB 2009:3. Läronämnden bejakar dock bruket av översättningar av 1986 års kyrkohandbok under begränsad tid.

Kyrkoordningsändringar

Gudstjänstutskottet föreslår en ändring i 18 kap 6 § som innebär att måltidens texter inte får ersättas i huvudgudstjänsten. Detta innebär att möjligheten till användning av andra texter inte längre finns. Läronämnden vill understryka att det är av betydelse för gudstjänstlivets förnyelse, att det finns möjlighet att pröva nya liturgiska texter vid alla gudstjänster när särskilda skäl föreligger. Domkapitlet ska utöva tillsyn över bruket av alternativa texter såväl vid huvudgudstjänst som andra gudstjänster.

Utskottet föreslår även ett tillägg i 18 kap 6 a § som innebär att, om särskilda skäl föreligger, får domkapitlet ändra eller upphäva kyrkoherdens beslut avseende bruk av annan musik än den som ingår i kyrkohandboken. Läronämnden har inget att erinra och har i Ln 2017:1y understrukit att det är viktigt att den lokala variationen inte skymmer kyrkans enhet i gudstjänstlivet. Över detta utövar domkapitlet tillsyn.

Gudstjänstens språkliga uttryck

Utskottet föreslår att välsignelsens tilltal ska riktas till såväl individ som gemenskap. Läronämnden konstaterar att detta innebär ett avsteg från vår kyrkas tradition, då prästen välsignar just församlingen som gemenskap och inte de enskilda individerna (1693, 1811, 1894, 1917, 1942 och 1986 års kyrkohandböcker). Läronämnden noterar också att det i bilaga 4 framgår att förslaget endast gäller den allmänna gudstjänsten, vilket är nödvändigt då tilltal i andra person singular är direkt olämpligt i vigselgudstjänst och begravningsgudstjänst och tilltalet i plural är irrelevant i bikten.

Lovsången

I reservation 13 föreslås en ändring i Lovsången från: "... som han älskar" till: "... som Gud älskar". Läronämnden konstaterar att detta överensstämmer med ett eftersträvat inkluderande språkbruk.

Prefation och nattvardsbön

Gudstjänstutskottet föreslår en ändring i Nattvardsbön 6 från tilltalet till Gud "som är en fader och en moder för oss" till "som är som en fader och en moder för oss". Förändringen innebär en återgång till formuleringen i 1986 års kyrkohandbok. Läronämnden har inget att erinra mot förslaget och har bejakat att Gud omnämns som både fader och moder, eftersom det står i överensstämmelse med bibeln och Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Läronämnden vill utveckla detta något i relation till såväl utskottets förslag som reservationerna 25 och 26 samt det särskilda yttrandet 2.

I sitt yttrande Ln 1986:2 skriver Läronämnden:

Naturligtvis vet vi att Gud är varken maskulinum eller femininum. De flesta är väl klara över att Guds inkarnation i Jesus Kristus inte betyder ett förhållande av män på kvinnors bekostnad. Det svenska språket är härvidlag lyckligt lottat med ordet "människan – hon". Med rätta säger vi att Gud blev människa.

Både kyrkostyrelsens och utskottets förslag är förenliga med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. I Bibeln används många olika metaforer om Gud. Till exempel klippa, örn, källa. Bland dessa metaforer återfinns också föräldrarollen både som far och mor, där poängen är den nära relationen mellan Gud och människa. I Jesaja 66:13 beskrivs relationen med hjälp av bilden av Gud som mor: "Som en mor tröstar sitt barn, så skall jag trösta er." I Jesaja 64:8 beskrivs den nära relationen istället med fadersbilden: "Men du, Herre, är vår fader. Vi är leran och du har format oss, vi är alla ett verk av din hand." Gud som förälder förutsätts i Jesaja 1:2: "Barn har jag fostrat och vårdat, men nu har de brutit med mig."

Även i inledningen till Hosea 11 beskrivs relationen mellan Gud och folket som en föräldra-barnrelation. "Ändå var det jag som lärde Efraim att gå och jag som tog dem i mina armar, men de förstod inte att jag botade dem." (Hos. 11:3) I samma kapitel understryks dock att Gud är större än mänskliga metaforer: "... ty jag är Gud och inte människa" (Hos. 11:9).

I Lukasevangeliet 15 jämföras metaforerna man/kvinna. Där följs liknelsen om herden (mannen) och det borttappade fåret omedelbart av liknelsen om kvinnan och det borttappade myntet och i båda fallen är slutsatsen densamma: Guds glädje.

Utskottet föreslår återinförande av en nattvardsbön från 1986 års kyrkohandbok. Bönen överensstämmer med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

I reservation 16 yrkas att pingstidens prefation ska avslutas "Du sänder oss som kyrka att vittna om Jesus Kristus och uppenbara din vilja i världen" i stället för kyrkostyrelsens förslag "... och förverkliga din vilja i världen." Förslaget i reservation 16 kan uppfattas så att uppenbarelsen inte redan är given genom Jesus Kristus utan att det är kyrkan som förfogar över Guds uppenbarelse. Läronämnden framhåller därför att kyrkostyrelsens förslag ur läromässig synpunkt är att föredra.

Långfredagsgudstjänst

Gudstjänstutskottet föreslår att trosbekännelsen ska vara ett fakultativt moment i långfredagsgudstjänsten, att avslutningsorden efter läsningarna ska tas bort och att

ytterligare ett alternativ inför den tredje läsningen införs. Samtliga förslag förstärker långfredagens allvarsamma karaktär. Förslagen strider inte mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Ln 2017:10y

Påsknattsmässa

I reservation 32 föreslås att ordet ”förenat” byts ut mot ”försonat” i bönen i anslutning till doppåminnelsen i ordningen för påsknattsmässa. Läronämnden menar att kyrkostyrelsens förslag i doppåminnelsens sammanhang bättre ger uttryck åt Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Sjukkommunion

Gudstjänstutskottet föreslår att det första förlåtelseordet i ordningen för sjukkommunion byts ut mot Förlåtelseord 3 i Den allmänna gudstjänsten. Läronämnden konstaterade i sitt yttrande Ln 2017:1y att det finns två varianter av förlåtelseorden i den allmänna gudstjänsten och i bikten. I den ena uttalas mer specifikt att förlåtelsen gäller den enskildes synder. I den andra varianten är tilltalet att den som ber om förlåtelse är förlåten, d.v.s. där uttrycks att den förlåtelse som försoningen ger får en genomgripande betydelse för den enskilda människan. Läronämnden menar, mot denna bakgrund, att det kan finnas skäl för att ha båda versionerna även vid sjukkommunion, som utskottet föreslår.

Uppsala den 2 november 2017

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Fredrik Modéus, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Karin Johannesson, Håkan Möller och Jesper Svartvik.